

Szovjet szerszámgépek exportja

A Szovjetunióban és a világpiacra megérdemelt elismerésnek örvendenek a Szergej Ordzonikidze nevű viselő moszkvai szerszámgépgyár termékei. A műhelyekben készült különböző fém-megmunkáló szerszámgépeket, automata gépsorokat eredményesen használják a Szovjetunió és más országok, köztük Bulgária, Magyarország, az NDK, Jugoszlávia, Ausztria, az NSZK, Franciaország, Svédország számos üzemében.

Számjegyes programvezérlésű szerszámgépekre méltán büszkék a gyár dolgozói. Ezek a szerszámgépek nagy pontosságukkal, könnyű kezelhetőségükkel, magas termelékenységükkel tűnnek ki. Évről-évre többet gyártanak belőlük.

A külföldi cégek nagyon keresik az MR-25 gyártmányjelzésű, számjegyes programvezérlésű szerszámgépet. Ezt a moszkvai szerszámgépgyár a nyugatnémet Hildemeister céggel közösen állítja elő. Moszkvában készítik közös terv alapján a bázismodellt. A szerszámgépet, azt követően, hogy számjegyes programvezérlőrendszerrel és más szerkezeti részegységekkel felszerelték, a nyugatnémet cég realizálja a világpiacra.

A Szergej Ordzonikidze gyár az első szovjet öt éves tervben létesült. 1932-ben helyezték üzembe. A gyárban már az első évtizedben sokféle méretű és típusú szer-

számgepet állítottak elő. A negyvenes években a gyár megkezdte a bonyolultabb technika, az úgynevezett aggregátoros szerszámgépek gyártását. Ugyanebben az évtizedben napvilágot láttak az eredeti konstrukciójú automata-, s csoportfűrő-esztergagépek. A moszkvai szerszámgépgyártók hírnevét öregbítő további lépés volt az automata gépsorok kibocsátása.

A vállalat többször is magas elismerésben részesült nemzetközi kiállításokon és vásárokon. Így 1958-ban egyik kiállítási tárgyuk — a tengelymegmunkáló automata — nagydíjat kapott a brüsszeli világkiállításon. 1967-ben pedig a Lipcsei Vásáron bemutatott traktoralkatrész-megmunkáló automata gépsor kapott aranyérmét. (APN)

Tengermellék fejlesztése

A Constantai Tengeri Kutatóintézetben kidolgozták a 247 kilométer hosszú román feleke-tengeri partvidék fejlesztési tervét. A terv egészen az ezredfordulógig meg-szabja a fejlesztés tervét a helyi ipar és a tengeri gazdaság, a lakásépítés, a halászat és az idegenforgalom, a környezetvédelem, főként pedig a tenger vizének felhasználása terén.

A partvidéken jelenleg csak egy nagy kikötő talál-

Szupergát

A nagy kiterjedésű Rajna-Maas-Schelde-deltavidéken, Hollandia legdélnyugati részén hozzák létre a világ egyik legnagyobb és legbecs- vágyóbb vízi építményét. Ez fogja Hollandiát az Északi-tenger vihardagályaival szemben védelmezni.

Az új létesítmény központi része egy, betonpillérekkel és hidraulikusan állítható acélfalakból álló, 2800 méter hosszú zárófal lesz. Ezen már dolgoznak. A deltavidék közepén, egy „munka-szigeten” 66, egyenként 35-45 méter magas előfeszített betonpillért állítanak fel. Közéjük egyenként 42 méter hosszú acélzsilipeket függesztenek. 1982 márciusában megkezdik a toronymagas pillérek helyszínre szállítását.

Amikor a zsilipek fel vannak húzva, az apály és a dagály szinte akadálytalanul áramolhat ide-oda. Ha azonban vihardagályt jeleznek, a zsilipeket egy óra alatt le lehet zárni. Zeeland — így hívják Hollandia délnyugati tartományát — így biztonságban lesz a tenger dühöngésétől. Az egész terv, amely a szárazföld belsejében további segédgátakat, és a betonpillérekre vezetett autótutat is magába foglal, 1985-re lesz kész.

Pásztor-szobrok Szegeden

Egy-egy régebben elhunyt kiváló művész pályájáról és ránk maradt alkotásairól rendszerint a születési-halál-kozási évfordulóik alkalmával szoktunk a napilapok, folyóiratok és szakkivadványok hasábjain megemlékezni. Fokozott érdeklődés tölt el bennünket, ha olyan mesterek kerülnek szóba, akik helyben éltek, alkotottak, illetve műveik egyrésze városunk köztereit, épületeit díszítik vagy múzeumunk művészeti anyagát gazdagítják. Ilyen szobrásznak tekinthető, a száz évvel ezelőtt, 1881. január 29-én napvilágot látott Pásztor János (1881-1945), aki Vársárhelyen fiataloskodott, itt gyűjtötte össze népi élményeit, s innen került 1910-ben Budapestre, ahol aztán később a hazai műemlékszobrászat egyik elismert mestere lett.

Özvegy édesanyjával és két testvérével a Gyomán született kis Pásztor János már három évesen a vásárhelyi Susáni utcában játszadozott. E környezetben növekedve, majd diákként legnagyobb szenvedélye a mintázás lett. Ezért is iratták be 1896 őszén az Iparművészeti Iskolába, ahol ifj. Mátrai Lajos volt a tanára. A fiatal Pásztor kibontakozó tehetségét azzal inspirálták, hogy 1902-ben állami ösztöndíjjal Párizsba küldték, ahol a Julian-akadémián folytatta tanulmányait. Másodszor 1904-ben kereste fel a Szajna-parti fővárost, ahonnan a szándékkal tért haza, hogy itt hon marad Vársárhelyen. Azonban volt tanárától, Mátraitól ajánlatot kapott, hogy a Tisza-szabályozó Vársárhelyi Pál Szegedre kerüljön emlékművének mellékalkaljaként Pesten készítse el megbízója műtermében. A Széchenyi tér egyik szép parktöredékében 1905 őszétől, vagyis immár több mint háromnegyed százada magasló Vársárhelyi-szobor bronzból való tipikus népi alakjai — egy subáján ülő talicskás kubikos és egy kalászcsozó mellett gyermekével játszó fiatal parasztnő — hűen tükrözik Pásztor karakterérzékét, az egyszerű alföldi embereket megörökíteni tudó ábrázoló erejét.

A század első évtizedében, a szomszédos Vársárhelyen — Tornyai, Endre Béla, Rudnay és más művészek, valamint a néprajzos Kiss Lajos baráti társaságához tartozó — szorgosan tevékenykedő Pásztor János első sikerét a Búcsúzkodás (1906) című szobrával aratta, mivel a szegedi Vársárhelyi-emlékmű avatásakor (1905) az ő neve méltánytalanul arnyékban maradt. Az 1906-os pesti tavaszi tárlatra beküldött művét a fővárosi lapok egyöntetűen méltatták. Alkotását az állam vásárolta meg, s a Képzőművészeti

Pásztor János: Búcsúzkodás

Társulat javaslatára díjjal tüntették ki. A fába kifaragott Búcsúzkodás ma a Nemzeti Galériában látható. A mű bronzpéldányát a szegedi múzeum őrzi, melyet 800 koronáért, az 1907-ben itt bemutatott tárlatról a város vette meg közgyűjteményének. A Búcsúzkodás keletkezésének érdekes körülményeiről Kiss Lajos ezt írja: „... Pásztor azt újságolta, hogy az ócskapiacra — hová ő is kijárt széjjelmezni — gyönyörű két alakot látott: egy fiatal legényt, amint elköszön az öregembertől. Két kézzel fogja az öreg a legény jobbját, úgy búcsúzik... A két alak tömegét, mozdulatlán annyira kész szobornak látta Pásztor, hogy örvendezve beszélté ezt az élményét, akikkel csak találkozott. Sietett haza és azonnal megrögzítette a két alakot agyagvázlatban, az első benyomás frissességével”.

Pásztor János Szegeden levő alkotásainak korántsem akarjuk a teljes, maradéktalan regisztrálását e cikk szűk keretei között adni. Ennek figyelembe vételével említjük meg többek között az újszegedi katolikus templom bejárata fölötti domborművét. Ennek készítését követően 1907-hez kötik, mint múzeumunk dísztermi állandó tárlatán szereplő *Asó kubikos* című kis méretű szobrát. Közgyűjteményünk régi leltárkönyvében több Pásztor-tól származó női akt és portré van bejegyezve. Ezenkívül az egykori szegedi családoknál (Dávid Sándor, dr. Falta Marcell stb.) is voltak arcmásai, melyek közül, mint például a Falta házaspár és az újságíró Szalay János portréi múzeumunkba kerültek. Pásztor helyi köztéri műveit említve, kétségtelenül a leglátványosabbnak a Széchenyi tér parkjában levő *Najások-kútjának szoborcsoportja* (1934) tekinthető. E mozgalmatlan megkomponált, sellőket és férfiakot ábrázoló művet eredetileg Tihanyba szánta, s alakjai az áldást hozó és haragvó Balaton allegóriái, de a szegedi köztudat (a Délmagyarország 1934. január 13-i számába írt cikk alapján), a „*Romboló és Építő Tisza*” szimbólumává

„adaptálta” őket. Városlakóinknak ez a kegyes családja megbocsátható, hiszen közel félszázada tölti be itt, a szelíd és félelmes Tisza közelében és szép figurális kút gondolatfordozó és esztétikai funkcióját, Ennél sokkal szerényebben hat a Pantheonban Pásztornak az a bronz domborműve, mely *Csanád vezér* lovass alakját ábrázolja, amint a jobb és bal oldalán elhelyezkedő kísérelte közül kiemelkedik. A három mezőre osztott figurális kompozíció jól érzékelteti a mű talánzatán olvasható felírat: „1028 — Csanád vezér legyőzi Ajtonyt és meghódítja a kereszténységnek a tiszai területeket”.

Ahelyett, hogy megpróbálnánk felsorolni Pásztornak a megyénkben, Vársárhelyen, Makón, Szentesen, vagy főleg Budapesten és másutt találhatók köztéri alkotásait, síremlékeit, illetve az egyes múzeumokban levő jelentősebb szobrai, szegedi jellegű emlékezőnk befeljegyzésünk inkább *Juhász Gyula* cikkből idézzük. Költőnk 1918 tavaszán műteremlátogatást tett az akkor Szegeden dolgozó Pásztor Jánosnál, s e vizitjéről a Délmagyarország 1918. április 17. számában többek között ezt írta: „*Felsővárosi műtermében — kezdi beszámolóját Juhász — meglátogattuk Pásztor Jánost, a mai magyar szobrászat egyik legnépszerűbb fiatal mesterét, aki éppen most készül neki, hogy a fővárosi Erzsébet szobor zárt pályázatán legjobb képességével résztvehessen... Valami szelíd és csöndes bensőség bánatos mosolya él a vásárhelyi szobrász leendő dolgán, s ha az előzők után kutatunk, ha a művészi családját keressük Pásztor Jánosnál, hát egyenesen Izsó Miklós korán ellátott óéniusa öltik eszünkbe. Mert Izsó volt a magyar zsáner első valódi nagymestere a hazai szobrász művészetben, az ő Búsuló Juhász. Fonója az a kezdet, amelynek szerencsés és gazdag folytatását szemlélhetjük a fiatalon hírnévhez jutott Pásztor János legszebb és legigazibb dolgaiban.*”

Szelesi Zoltán

Gyermekeket egyedül nevelő szülők kedvezményei

Főiskolai hallgató H. E. szegedi olvasónk. Férje dolgozik, egy hathónapos gyermekük van. Férje családi pótlék igényét munkahelyén elutasították, s nem is fizettek részére gyermekápolási táppénzt sem, a gyermek betegségek, ismerőseitől úgy hallotta, hogy fordított esetben, vagyis, ha az apa tanul, és az anya dolgozik, a fenti kedvezményeket az anyának megadják. Igazságtalannak tartja a munkáltató eljárását, s ezért tanácsot kér, mitévő legyen, hogy férje is jogosultságot szerezzen a gyermekük után a szükséges társadalombiztosítási ellátásokra.

Férje vállalatánál hibát követtek el, mert valószínű, hogy nem ismerték eléggé a jogszabályokat. A rendelkezések szerint a munkaviszonyban levő egyedülálló, vagy annak tekinthető házastárs egy gyermek után is jogosult családi pótlékra. A házastárs szó nem véletlenül került a jogszabály szövegébe, mert azt jelenti, ez a kedvezmény nemcsak az anyának jár, hanem az apának is. Ugyanez vonatkozik a gyermekápolási címén járó táppénzre, erre is jogosult az apa, akinek a házastársa közép-, vagy felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul, a jogszabály rendelkezése szerint, mind a családi pótlék, mind pedig a gyermekápolási címén járó táppénz folyósítása szempontjából egyedülállónak kell tekinteni. Olvasónk férje tehát jogosult családi pótlékra, ezért javasoljuk, hogy azt ismét igényelje meg. A család

ládi pótlékot legkorábban az igénybejelentés napját megelőző hatodik hónap első napjától lehet megállapítani és folyósítani. Ez irányú kérelmét a munkáltatónál az erre a célra rendszeresített igénybejelentés elnevezésű nyomtatványon írásba adja be és erről igazolást is adnak számára. Ezt — ha az előző igénylésnél ilyen nyomtatványt nem kapott volna — őrizze meg, hogy a visszamenőlegesen járó családi pótlék összegének megállapításánál az igénybejelentés időpontját igazolni

tudja. Egyébként — tekintve, hogy gyermekük még csak hat hónapos — veszteség Önöket nem éri, a családi pótlékot utólag teljes egészében megkapják.

A rendelkezések szerint jár férje részére — mint az előzőekből már kiderül — gyermekápolási táppénz is. Ezt is kérje, ha szükség lesz rá. Ha netán további vita merülne fel, akkor férje forduljon a vállalatnál működő társadalombiztosítási tanácskozó jogának igénybevétele végett.

Dr. V. M.

A meddőbányák kővirágai

Gazdag zsákmányra leltek gánti gyűjtőútjukon a Komárom megyei Művelődési Központ geológiai szakkörének tagjai. Rendkívül szép „alabástrom virágokra”, muzeális értékű gipszkristály rózsákra bukkantak a régi gánti bauxitbányák meddőhányóin.

Ez, a marsbéli tájat idéző, magas sziklafalakkal, mély kráterekkel tagolt vöröses talajú vidék nemcsak bauxitbányájának köszönheti hírnevét. Az őslénytan és a geológia tudományának művelői világszerte számon tartják a Vértes hegység déli lábánál megbúvó bányászlat. A „magyar ezüst” mélyvörös ércötömégét ugyanitt néhol 60-80 méter vastag tengeri-szárazföldi eredetű üledék takarja. A réteslapokként egymásra terülő kőzetrétegek ugyanis geológiai órákat mutatják az évmilliók kódéba vesző földtörténeti események egyes fejezeteit. Bizarr formájú, megkövesedett csigák és kagylók tudósítanak az ötvenmillió éve itt hullámozott őstenger állatvilágáról, ágyarétegekbe zárt virágszirmokból, növényi lenyomatokból lehet következtetéseket levonni a távoli múltban uralkodott éghajlati viszonyokról is.

Ezen a vidéken „teremnek” a híres gipszkristályvirágok is, amelyek újra meg újra megdobogtatják az ásványgyűjtők szívét. Erdekessége a gánti lelőhelynek, hogy időről időre teljesen kimerül, majd ismét újul születik. A csapadékos időszakokban ugyanis a víz mély árkokat szánt a meddőhányók oldalában és így felszínre kerülnek a mélyben rejtőző gipsz- és pirit-

kristályok. Ezek a szemre is szép kőrözsák a föld mélyének boszorkánykonyhájába kalauzolják el a geokémiai tudományban jártas szakembereket. A bonyolult vegyi folyamatok során, amelyeknek az ékszerként csillogó kristályrözsák születésüket köszönhetik, először az arányosan csillogó pirit jön létre a rétegek között lefolyó érces oldatokból, vagy egyes baktériumok különös anyagcseréjének hatására. Aztán a káprázatosan csillogó pirit-kristályok lassan „előregednek”, oxidálódnak, s pusztulásuk termékeként kénsav hatol a környező rétegekbe. Ha pedig a kénsav útjában mézstartalmú kőzetekre talál, megszületik a természet új „művészi alkotása”, a gipszkristály.

R. E.

Egymillió orvos

Az orvosok száma az 1975. évi 834 ezerről 1 millióra nőtt tavaly a Szovjetunióban. A tízezer lakosra jutó kórházi ágyak száma 118-ról 125-re emelkedett. Bővült a szanatóriumok, az üdülők, a penziók, a gyermekintézmények, a úttörőházak hálózata. (APN)